

Sobre l'exili de l'abat Escarré

Jordi Vila-Abadal, psiquiatra i ex-monjo de Montserrat, replica en aquest article alguna de les tesis exposades per l'historiador Albert Balcells respecte a les motivacions polítiques i/o eclesiàstiques de l'exili de l'abat Escarré.

El meu amic historiador Albert Balcells, amb motiu del 25è aniversari de la mort de l'abat Escarré, ha fet un notable resum històric de la persona i obra d'aquest religiós. Em consta que ha hagut de fer el treball amb molta escassetat de temps i sense poder consultar totes les fonts que hauria necessitat i volgut. Suposo que és per això que, al meu entendre, se li ha escapat algun error, sobretot el de qualificar d'*eclesiàstic* no de *polític* l'exili de l'abat. Diu textualment: "cal parlar d'exili eclesiàstic, no polític". (Vegeu Albert Balcells, EL TEMPS, núm. 490, pàg. 55)

Crec que aquesta afirmació correspon a la versió *oficial* dels fets, però no a la versió *real*. El que passa és que en la societat oficial sempre hi ha molts documents consultables pels historiadors, i en canvi en la societat real –com que és al marge o en contra de la societat oficial– no acostuma a haver-n'hi, i això pot desorientar. Però, malgrat la manca de papers oficials, hi ha prou indicis racionals per argumentar que l'exili de l'abat fou sobretot per motius polítics, i fins i tot que en els de caràcter eclesiàstic hi havia sovint un fons polític.

Si no fos així, no es podria explicar que l'abat Cassià Just –que coneixia molt bé l'afer– digués, a l'enterrament de l'abat Escarré: "Voldria fer, en nom de tots, un *mea culpa* davant el poble que tant l'ha estimat i que tant ha sofert a causa de l'ambigüïtat amb què ha quedat envoltat el seu allunyament dolorós de casa nostra. Perquè el poble, amb aquella intuïció que va a les qüestions essencials, s'ha adonat, prescindint de les circumstàncies concretes de la seva sortida [és a dir, els motius eclesiàstics adduïts], que un dels homes més clarividents i coratjosos que ha tingut l'Església a Catalunya, en restava allunyat, perquè **la seva paraula profètica resultava incòmoda per a d'altres**" (subratllo jo) (Vegeu Serra d'Or, novembre de 1968, pàg. 26). Encara que aquestes paraules foren enteses perfectament pels assistents a l'acte i arrencaren insòlits aplaudiments dintre l'església (vegeu, op. cit., loc. cit.), potser cal aclarir avui que "profètic" no vol dir solament qui endevina l'esdevenidor, sinó sobretot qui denuncia públicament els mals que pateix la societat per culpa dels qui la dominen, que és el que feia l'abat Escarré. Aquest text sol indica clarament quines foren les veritables causes de l'exili.

Un altre argument, però, a favor del caràcter polític del seu exili és que no li van permetre mai tornar a Catalunya ni tan sols arran de la mort de la seva mare. Si el seu exili hagués estat per motius eclesiàstics, no té cap explicació que no se li

permetés anar i venir per assistir a l'enterrament de la seva mare. Si no se li va permetre va ser perquè es temia que la seva presència –encara que fos fugaç– a Catalunya podria ser motiu d'una manifestació o altra de caràcter polític.

A més, si la raó del seu exili era eclesiàstica i no política, com s'explica que quan esdevé malalt terminal i s'intenta que torni a morir a Catalunya, les gestions que es fan per aconseguir-ho no es facin davant les autoritats eclesiàstiques, sinó davant de les autoritats polítiques? No es fa cap gestió eclesiàstica i, en canvi, el pare Oleguer Porcel, en nom de l'abat Cassià, acompanyat per un amic de l'abat Escarré, però influent en el govern civil de Barcelona, van anar a veure el governador. I aquest, "de bell antuvi", diu el P. Oleguer, "no volia saber-ne res; davant la insistència del nostre amic, va telefonar a Madrid. [I,] després de molt pledejar, el ministre de la Governació va donar el permís." (Vegeu Montserrat Minobis, *Aureli M. Escarré, Abat de Montserrat 1946-1968*, Llar del Llibre, 1987, Barcelona.) (Aquest gran amic de Montserrat i de l'abat Escarré que intervingué pel seu retorn és el senyor Andreu Ribera.) Cal afegir-hi que el Govern va donar el permís amb la condició que no es faria cap manifestació popular, que un cop morís es faria un ofici discret a Sant Pere de les Puelles i se'l portaria immediatament a Montserrat (naturalment el poble no coneixia aquestes condicions i encara que les hagués conegudes no n'hauria fet cas, tal com es va demostrar). Potser també cal recordar que, quan va arribar l'abat quasi moribund a l'aeroport, aquest estava literalment pres per la policia.

La idea de l'exili de l'abat Escarré per part del Govern espanyol venia de lluny, com ho indica aquest fragment d'un informe policíac obtingut gràcies a una confidència... "Los hechos reseñados crearon un ambiente de tensión en contra del Monasterio de Montserrat, tanto en los círculos políticos como en los sectores eclesiásticos donde no se admite el separatismo, que culminaron en la intervención del padre Gusí [sic], general de la Orden Benedictina [sic] antiguo monje de Montserrat que conocía ya la situación, quien [...] decidió resolver esta situación con la designación de un abad coadjutor que asumiese la dirección del Monasterio, y sin escándalo ni dar motivo a la opinión pública para que se hiciera eco de ello, **restar atribuciones al Abad Escarré, hasta proceder a su traslado a otra residencia alegando motivos de salud**" (subratllo jo) (vegeu op. cit., pàg. 103).

Naturalment aquest informe confidencial no està firmat i és que, com és lògic, el Govern espanyol es guardava tant com

Aureli M. Escarré. El Vaticà aprofità unes desavinences dins el monestir per satisfer el Govern espanyol i allunyar l'abat.

podia de deixar traces de la seva persecució política contra l'abat Escarré. Amb tot, a més dels adduïts, hi ha uns altres indicis d'aquesta persecució o suspicàcia, com per exemple que a partir del 1958, cada dia de festa un policia assistia a la missa conventual per saber si hi parlava l'abat i què hi deia (amb un d'aquests policies, que s'anomenava Dávila, jo mateix hi havia parlat per la qüestió d'uns estudiants agafats). Un altre indicatiu, del qual hi ha documents escrits, és que el correu de l'abat, era obert i inspeccionat per la policia (Vegeu op. cit., pàg. 101).

Amb aquest clima d'hostilitat del règim contra l'abat, que va anar augmentant com més accions antigovern feia —i, com sabem, en va fer de molt sonades—, no té res d'estrany que el Govern influís en el Vaticà per allunyar-lo de Montserrat. Per això el Vaticà, **arran d'un es desavinences eclesiàstiques** dins del monestir, va aprofitar l'ocasió per satisfer el Govern. D'aquí que el pare Oleguer Porcel digui que quan l'abat Escarré va anar a veure Mgr. Dell'Acqua (que actuava de secretari d'Estat del Vaticà), l'1 de febrer de 1965, el va rebre amb molta cordialitat, “però no li va amagar la gravetat de la situació. El Govern espanyol, va dir-li, estava decidit a prendre mesures dràstiques contra ell... A causa d'això Dell'Acqua va aconsellar el pare abat d'allunyar-se d'Espanya” (vegeu op. cit., pàg. 32).

Això explicaria el que diu Balcells que la versió difosa per l'Escarré donava tota la culpa al Govern espanyol (vegeu EL TEMPS, pàg. 54). I que en les seves declaracions a *Le Figaro* digué que “cap decisió **d'ordre jurídic** (ho subratllo) no ha estat presa en esguard meu” (vegeu EL TEMPS, pàg. 54), perquè, com diu el mateix pare Porcel, “el suggeriment de Mgr. Dell'Acqua abans esmentat no comportava una **obligació jurídica, canònica** (subratllo jo), però sí una imposició moral que ell com a monjo no podia eludir” (Vegeu Montserrat Minobis, op. cit., pàg. 33).

O sigui, que el seu exili li fou **ordenat moralment pel Vaticà sota la pressió del règim franquista**. Per això, continua Porcel, “en demanar-li el Vaticà que sortís de Catalunya, li féu saber que, donada la situació política espanyola tan tensa contra ell, no podia tornar a Espanya sense la seva autorització”.

Tant fou així que, com hem vist, quan es tracta de traslladar-lo quasi moribund a Catalunya, ni tan sols es demana autorització a les autoritats eclesiàstiques, sinó a les franquistes, que eren les veritables causants del seu exili.

A més, les tan adduïdes circumstàncies eclesiàstiques també eren majoritàriament d'ordre polític. Perquè, llevat d'algunes discrepàncies personals amb alguns monjos, que havia tractat segurament amb excessiva autoritat, el principal malestar que es produïa en molts eclesiàstics de dins i fora del monestir era motivat pels seus posicionaments socio-polítics, que resultaven “incòmodes per a uns, poc diplomàtics per a d'altres”.

Suposo que la mala interpretació que, al meu judici, fa Balcells de l'exili de l'abat Escarré és deguda al fet de refiar-se bàsicament dels documents escrits. Sense tenir prou en compte, potser, que la majoria de documents escrits d'aquella època reflecteixen la societat oficial, però no la real. Per exemple, si avui un historiador volgués demostrar que a l'enterrament de l'abat Escarré es va cantar públicament, i per primer cop sota el franquisme, *Els Segadors*, no trobaria cap document escrit per avalar-ho, ni tan sols en la crònica dels fets que en fa el *Serra d'Or* no es podia dir, si no no hauria sortit. En canvi, avui encara viuen centenars de persones que varen cantar aquest himne en aquella ocasió i que ho poden testificar.

L'obra de l'Albert Balcells és molt meritòria, però, al meu parer, li falten algunes puntualitzacions i complementacions. Les quals no podrà aconseguir, si no és acudint, sobretot, als testimonis orals ben informats. Caldrà, però, que s'afanyi perquè cada dia en queden menys.

Jordi Vila-Abadal